

مفاهیم اصلی طراحی سوالات چند گزینه ای

(Multiple Choice Question)

مرکز مطالعات و توسعه
آموزش پزشکی

محاسن سوالات چند گزینه ای

۱) **سنجش هدفهای آموزشی زیاد** (ارزیابی گستره وسیعی از دانش در یک محدوده زمانی کوتاه): در نتیجه آزمون های چند گزینه ای از روایی محتوایی بالایی برخوردارند.

۲) **امکان حدس کمتر نسبت به آزمون صحیح و غلط**

۳) **تشخیص مشکلات فراگیر:** از اینگونه از آزمون های می توان در ارزشیابی های تکوینی استفاده کرد تا به مشکلات فراگیران پی برد و در پی رفع آن تلاش کنیم.

۴) **سادگی و عینیت در تصحیح:** یکی از محاسن بزرگ سوالات چند گزینه ای، عینیت بالای آن می باشد (معمولا پاسخ آن ها وابسته به نظر اشخاص متفاوت نیست)

۵) **ترجیح این آزمون ها توسط فراگیران و مدرسان:** روایی صوری بالا

معایب سوالات چند گزینه ای

۱) سوالات چند گزینه ای معمولا فقط قادر به سنجش اهداف سطح پایین یادگیری (دانش-فهمیدن-به کاربردن) می باشند

۲) دشواری تهیه سوالات با کیفیت قابل قبول

۳) نیاز به وقت بیشتر برای تهیه و پاسخ دهی نسبت به سوالات صحیح-غلط

۴) دخالت ریسک کردن در هنگام نمره منفی داشتن: در صورت وجود نمره ی منفی، ممکن است نمره ی دانشجویان بیشتر تحت تاثیر درجه ی ریسک پذیری قرار بگیرد تا سطح سواد آن ها!

۵) احتمال بروز خطای فنی و هدایت داوطلب به سمت پاسخ صحیح

نکته: در آزمون های پیشرفت تحصیلی، قرار دادن نمره ی منفی برای آزمون، رایج نیست.

۴) **متفاوت بودن طول گزینه درست در سؤاها و یا مشابه بودن با گزینه های انحرافی**

۵) **استفاده از کلمه نمی دانم در آزمونهای تکوینی:** در صورتی که آزمون با هدف ارزشیابی تکوینی مورد استفاده قرار گیرد، بهتر است در گزینه ها، کلمه ی نمی دانم را نیز داشته باشیم تا ارزیاب به نکاتی که در آن دانشجویان آگاهی کافی را ندارد، آگاه شود تا در روند تدریس کلاسی به آن ها پردازد.

نکات مرتبط با گزینه ی صحیح (گزینه کلید)

۱) **تصادفی بودن محل گزینه درست**

۲) **درست بودن تنها یک پاسخ یا درست ترین پاسخ**

۳) **اجتناب از عبارات (همه موارد) یا (هیچ یک) یا الف و ب.** این یک اشتباه رایج است که بسیاری از اساتید در حین طراحی سوال آن را مرتکب می شوند. توجه فرمایید که اگر در گزینه ها، گزینه ی ((الف و ب)) قرار داشته باشد و این گزینه همان گزینه ی صحیح باشد، با یک مشکل بزرگ روبرو می شویم: در صورتی که دانشجویان گزینه ی الف را مطالعه کرد و به صحت آن پی برد، ممکن است هرگز به سراغ سه گزینه ی بعد نرود و این مسئله برخلاف اهداف آموزشی ما می باشد. از طرفی اگر در گزینه ها عبارت ((همه ی موارد)) را داشته باشیم و دانشجویان به غلط بودن یکی از گزینه ها پی ببرند، عملا گزینه ی ((همه ی موارد)) به طور خود به خودی حذف شده است و سوال چهارگزینه ای به سوال ۳ گزینه ای تبدیل خواهد شد.

نکات مرتبط با گزینه انحرافی (distractor)

۱) **جلب توجه آزمون شوندگان بی اطلاع از موضوع سوال** توسط گزینه های انحرافی

۲) **غلط نبودن آشکار** گزینه انحرافی

۳) **تهیه گزینه های انحرافی از اشتباهات رایج دانشجویان**

تعریف: شامل تعدادی سؤال است که هر یک از آنها از سه قسمت تنه سوال، گزینه کلید و گزینه های انحرافی تشکیل می شوند.

تعداد گزینه ها(درست و انحرافی)از ۲ تا ۵ متغیر است اما از لحاظ نظری هر چه گزینه ها بیشتر باشد امکان حدس زدن کمتر است.

انواع سوالات چند گزینه ای

(۱) نوع پرسشی

(۲) نوع ناتمام

(۳) نوع تنها گزینه درست

(۴) نوع بهترین گزینه

(۵) نوع منفی

(۶) نوع مثبت

(۷) نوع جایگزینی

(۸) نوع پاسخ ترکیبی

با توجه به ضرورت فضای پرورش، در صورت تمایل به آشنایی با انواع سوالات چند گزینه ای به کتاب ((اصول و روش های ارزیابی فراگیران در علوم پزشکی)) تالیف دکتر محمد جلیلی مراجعه فرمایید.

نکات کلی مرتبط با سوال

(۱) **اجتناب از سوالات منفی مضاعف:** در صورتی که تنه ی سوال دارای فعل منفی می باشد، هرگز از فعل منفی در **گزینه ها** استفاده نکنید! این کار سبب گیج شدن دانشجویان گردیده و مارا از هدف ستجش دانش دور خواهد کرد.

(۲) **مراقب باشید که سوالات را به گونه ای طراحی کنید که پاسخ آن در مابقی سوالات به صورت اتفاقی ذکر شده باشد.**

(۳) **ننوشتن عبارت سؤال و گزینه ها واژه به واژه از روی متن کتاب منبع امتحانی:** این کار سبب خواهد شد سوالی که طراحی کرده ایم تنها جهت ارزیابی سطوح پایین یادگیری (سطح دانش) مورد استفاده قرار گیرد و به هیچ وجه تحلیل و استدلال دانشجو را مدنظر قرار نخواهد داد.

(۴) **انتخاب سوالهای خود فقط از منابع ذکر شده برای امتحان:** در صورتی که سوالات طراحی شده، از منابعی خارج از مطالب ذکر شده در کلاس و یا رفرنس امتحان آورده شده باشند، آزمون از روایی آموزشی مناسبی برخوردار نخواهد بود و این کار، روایی کل آزمون را مخدوش می کند.

(۵) **مطالب اصلی را در تنه سوال بیاورید و از تکرار مطلب در گزینه ها خودداری کنید**

نکات مرتبط با تنه سوال

(۱) **هر سوال یک موضوع مهم یا هدف آموزشی مهم را مورد بررسی قرار دهد:** در طرح سؤال از خود بپرسید آیا دانستن یا ندانستن پاسخ سؤال فرق عمده ای در صلاحیت آزمون شونده از لحاظ مطلب مورد آزمایش دارد یا نه. مطالبی که مورد سوال قرار می گیرند هرگز نباید جهت مچ گیری دانشجویان و خارج از اهداف آموزشی درس استفاده شوند.

(۲) **نگذاشتن بیش از یک هدف یا مطلب در یک سوال:** در صورتی که بیش از یک هدف یا نکته ی کلیدی در سوال قرار گیرد، اگر دانشجویی به آن پاسخ نادرست دهد، هرگز متوجه نخواهیم شد که اشکال دانشجو در کدامیک از نکات بوده است تا به رفع آن پردازیم و این مسئله مارا در ارزشیابی های تکوینی با مشکل روبرو می کند.

(۳) **برجسته کردن کلمات منفی:** همواره می بایست کلمات منفی به صورت **Bold** و یا Underline در تنه سوال قرار گیرند.

(۴) **استقلال سوال از یکدیگر:** توجه کنید که پاسخ دادن به چند سوال تستی هرگز نباید به یکدیگر وابسته باشد! به این معنی که حق نداریم سوالات چند گزینه ای را به گونه ای طراحی کنیم که پاسخ یک سوال در پاسخ سوالات بعدی نیز اثرگذار باشد(هرچند که ممکن است این سبک سوال بسیار رایج باشد اما خارج از اصول طراحی سوالات چند گزینه ای می باشد)

(۵) **قرار گرفتن جای خالی در قسمت آخر سوال:** همواره صورت سوال را به گونه ای طراحی کنید که قبل از خواندن گزینه ها، منظور سوال را به طور کامل متوجه شده باشیم.

(۶) **کاملاً روشن و واضح بودن سوال:** میزان دشواری یک سوال مربوط به محتوی و هدف آموزشی مورد سنجش باشد نه به عبارات و کلماتی که در آن بکار می رود.

(۷) **خودداری از ارائه داده هایی بدون تأثیر در حل مسئله:** اجتناب از طرح مسائل اضافه ای که نقشی در کیفیت و سلامت سؤال ندارند.

نکات مرتبط با گزینه ها

(۱) **تجانس گزینه ها با یکدیگر:** عدم تشابه ظاهری تنه سوال و گزینه صحیح

(۲) **خودداری از به کار بردن اشاره های دستوری نامربوط در گزینه ها یا قیدهای مطلق (کاملاً، مطلقاً، به طور کلی، هرگز، همیشه، فقط، گاهی اوقات، عموماً، به طور عادی و معمول، معمولاً، می تواند، ممکن است، به نظر می رسد، امکان دارد، احتمالاً):** استفاده از این اشارات دستوری ممکن است غلط بودن گزینه را آشکار کند به دلیل اینکه معمولاً در علوم پزشکی در اکثر مواقع مسائل مطلق وجود ندارند.

(۳) **اجتناب از بکار بردن دو گزینه متضاد که یکی از آنها درست است:** با این کار بجای سوال چهارگزینه ای، سوال دو گزینه ای خواهیم داشت.